

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2010 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta, uhrien suojelemisesta ja puitepäättöksen 2002/629/YOS kumoamisesta (ihmiskauppa)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 17 päivänä toukokuuta 2010 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta, uhrien suojelemisesta ja puitepäättöksen 2002/629/YOS kumoamisesta (ihmiskauppa) (U 14/2010 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva ja lainsäädäntösihteeri Mirja Salonen, oikeusministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- ulkoasiainministeriö
- sisäasiainministeriö.

Viitetiedot

Lakivaliokunta on antanut samaa asiaa koskevista puitepäättösehdotuksesta lausunnon LaVL 13/2009 vp — U 43/2009 vp.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi

Kirjelmässä on kysymys Euroopan komission 29.3.2010 tekemästä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta, uhrien suojelemisesta ja puitepäättöksen 2002/629/YOS kumoamisesta.

Asiaa on aiemmin käsitelty komission maaliskuussa 2009 tekemän puitepäättösehdotuksen perusteella. Oikeus- ja sisäasiainneuvostossa to-

dettiin marraskuussa 2009 päästyn puitepäättösluonnoksesta yhteisymmärrykseen. Lissabonin sopimuksen voimaantulon vuoksi neuvottelujen jatkuminen edellytti puitepäättösehdotuksen muuttamista direktiiviehdotukseksi. Tämän vuoksi komissio on tehnyt mainitun direktiiviehdotuksen, joka sisällöltään vastaa pääosin neuvostossa jo käytännössä hyväksyttyä puitepäättösluonnosta. Joiltakin osin komissio on kuitenkin muuttanut ehdotusta vastaamaan omaa alkuperäistä puitepäättösehdotustaan.

Kumottavaksi ehdotettavassa puitepäättök-
sessä asetetaan jo nykyisin velvollisuus krimi-
nalisoida ihmiskaupparikokset sekä yllytys ja
avunanto niihin ja niiden yritys. Lisäksi siinä on
määräyksiä rangaistuksista, oikeushenkilöiden
vastuusta, oikeushenkilöihin kohdistuvista seu-
raamuksista, lainkäyttövallasta ja syytteeseen
asettamisesta sekä uhrien suojelusta ja auttami-
sesta. Direktiiviehdotus, kuten myös aiempi pui-
tepäättösehdotus, on voimassaolevaa puitepäät-
töstä laajempi.

Valtioneuvoston kanta

Ehdotusta voidaan pitää tarpeellisena ja kan-
natettavana huolimatta vastaavasta Euroopan
neuvoston yleissopimuksesta, koska 11 EU:n jä-
senvaltiota ei ole vielä liittynyt sopimukseen.
Direktiivin tulisi kuitenkin asiallisesti vastata
mahdollisimman pitkälle mainittua sopimusta.
Yleissopimuksen valmistelun yhteydessä ai-
healueen sääntelytarpeet ja -mahdollisuudet on
monipuolisesti ja kattavasti arvioitu sopimusta
valmistelleessa asiantuntijatyöryhmässä. Direk-
tiivin ja yleissopimuksen yhdenmukaisuudella
voidaan välttää eri instrumenttien välillä olevia
tulkintaongelmia ja edistää jäsenvaltioiden liit-
tymistä yleissopimukseen.

Kriminalisointien ja niihin liittyvien yksilön
oikeuksiin puuttuvien toimenpiteiden (esimer-
kiksi pakkokeinojen käyttö) yhteydessä on var-
mistettava perus- ja ihmisoikeuksien toteutumi-
nen. Samoin teon rangaistusarvon ja rangaistus-
asteikkojen on oltava suhteellisuusperiaatteen
mukaisesti oikeassa suhteessa tavoitteeseen ja
rikoksen vakavuuteen. Tähän liittyen ehdotuk-
sen käsittelyssä on syytä kiinnittää kriittisesti

huomiota niihin ehdotuksen mukaisiin ankaram-
min rangaistaviin tekemuotoihin, jotka Suomes-
sa eivät ainakaan kaikissa tapauksissa kuulu tör-
keän ihmiskaupan tunnusmerkistöön. Erityisen
haavoittuvassa asemassa olevan uhrin osalta
kysymystä on käsitelty kirjelmän jaksossa, joka
koskee vaikutusta Suomen lainsäädäntöön. Vir-
kamiehen tekemän rikoksen osalta voidaan tode-
ta se, että tällainen teko ei vakavuudeltaan vält-
tämättä rinnastu 4 artiklan 2 kohdassa mainit-
tuihin muihin tekoihin. Virkamiesoikeudellisia
säännöksiä sovelletaan Suomessa hyvin laajasti
erilaisissa tehtävissä toimiviin. Lisäksi aikai-
semmin valtion hoitamia tehtäviä on myös yksi-
tyistetty. Puitepäättösehdotuksen osalta päästiin
kompromissiin, jonka mukaan se, että teon on
tehnyt virkamies, on otettava huomioon anka-
roittavana perusteena rangaistusta määrättäessä,
minkä rikoslain 6 luvun säännökset mahdollista-
vat. Lisäksi virkamiesten kohdalla ankarampaan
rangaistukseen johtaa se, että rikokseen syyllis-
tynyt tuomitaan ihmiskaupparikoksen lisäksi
virkarikoksesta.

Lainsäädännön selkeyden ja johdonmukai-
suuden ylläpitämiseksi yksityiskohtaisia vain
yhtä rikoslajia koskevia menettelysäännöksiä ei
tulisi tehdä tiettyjä rikoksia varten, jos yleisillä
säännöksillä tullaan toimeen. Kansallista jous-
tonvaraa on sallittava, koska rikosasioiden käsit-
telyjärjestelmät vaihtelevat huomattavasti eri
maissa. Tämä koskee rikosprosessia sekä uhrien
auttamista ja suojelua. Direktiiviehdotusta ei
voida kuitenkaan tältä osin pitää ongelmallisena
erityisesti sen vuoksi, että näihin kysymyksiin
liittyvät ehdotukset eivät edellytä lainsäädäntö-
muutoksia.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Euroopan komissio teki maaliskuussa 2009 eh-
dotuksen uudeksi ihmiskauppaa koskevaksi neu-
voston puitepäättökseksi. Lakivaliokunta on an-
tanut asiasta lausunnon LaVL 13/2009 vp — U
43/2009 vp.

Selvityksen mukaan puitepäättösluonnoksesta
päästiin yhteisymmärrykseen oikeus- ja sisä-
asiainneuvostossa marraskuussa 2009. Lissa-
bonin sopimuksen voimaantulon vuoksi asian
käsittelyn jatkaminen edellytti puitepäättöseh-
dotuksen muuttamista direktiiviehdotukseksi.

Nyt käsiteltävänä oleva direktiiviehdotus vastaa sisällöltään pääosin neuvostossa jo käytännössä hyväksyttyä puitepääösluonnosta.

Valtioneuvoston kirjelmästä ilmenee, että direktiiviehdotus poikkeaa yhteisymmärryksen saavuttaneesta puitepääösluonnoksesta kahdessa kysymyksessä. Nämä koskevat puitepääösluonnoksen 4 artiklan 2 kohdan a-alakohdassa säänneltyä virkamiehen tekemän ihmiskaupparikoksen rangaistavuutta sekä b-alakohdan määrittelyä erityisen haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä. Kirjelmässä on tuotu esiin näkökohtia, joiden perusteella mainittuja kohtia voidaan pitää ongelmallisina.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan työryhmäkäsittelyssä mainittuja kohtia on muu-

tettu siten, että rangaistusta määrättäessä ankaroituksena perusteena on otettava huomioon se, että teon on tehnyt virkamies virkatehtäviä hoitaessaan. Lisäksi erityisen haavoittuvaksi uhrik- si määritettäisiin ainakin lapsiuhrit. Muutokset vastaavat marraskuussa 2009 saavutettua kompromissia, jota Suomi on ollut tältä osin ajamassa. Valiokunta tukee direktiiviehdotusta työryh- mätöskentelyssä saavutetussa muodossa.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin huomioin.

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Janina Andersson /vihr
vpj. Anna-Maja Henriksson /r
jäs. Esko Ahonen /kesk
Kalle Jokinen /kok
Timo Kalli /kesk
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /kok
Krista Kiuru /sd

Jari Larikka /kok
Sanna Lauslahti /kok
Outi Mäkelä /kok
Raimo Piirainen /sd
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Tero Rönni /sd
Kari Uotila /vas
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.